

אִירָה וְצִלִּיל בְּסִיפּוּרֵי יְהוֹשֻׁעַ

— מאת מ. בר-עקב —

ב, מול היערות" גמלט הסטודנט הי נצחי כמו בעל-כרתו אל מיצפה-היער, ושם הוא נותן ידו — או יחרה מזאת, פועל מכוח עצמו — לשריפה המכ- לה את האילנות שעל שמירתם הופי קד. אקט של „אנטי-חברתיות" מסור- שת, המכלה בעת ובעונה אחת את שרידי הקשרים שמקיים האיש עם המסגרות העוסרות לו.

ב, שתיקה הולכת ונמשכת של משור- ר" — סיפור מצויין, נדיר בעוצמ- תו — נגולה הטראגדיה של „משור- ר" ברדימוס", שבנו המפגר, מתוך גס- יון גואש למצוא איזוה מכנה משותף אתו מביא את אמנותו של האב ואת יחסיהם לידי גרוטסקה קיצונית, ש- אחריה אין ולא כלום.

„יום שרב ארוך" מעמיד במרכזו מהגדס הנקלע יותר ויותר למעגל- בדידות אטום, שאפילו שרשרת של מעשי-רשע קטנים אינה עשויה לפר- צו. סימו של הסיפור טיפוסי: „עתה הוא רצוף באמת. מיואש הוא כורע ליד המכונות הדוממת. מן הבית לא נשמע קול והוא עטוף חשיכה, האור שהאיר את חלונה של תמרה כבה אף הוא. הוא מעיף מבט בשעונו: שעה ועשר דקות לשובה. הוא צונח על האדמה, משתרע מלוא גופו, זור-

(סוף בעמ' 29)

עצמי, הפנימי והחיצוני — זורת כאן הגניוס האישי-מאד של היוצר עצמו. הרי קטע אופייני מתוך „מול היע- רות", הסיפור שעל שמו קרוי הקובץ: „בערב הערבי נעלם הילדה הלכה לחפשו וחזרה כלעומת שבאה. השעות עוברות ברנד. טיפת גשם יורדת, הצור- פה מכין ארוחת-ערב ונותן לילדה, אך היא אינה מסוגלת לאכול דבר. כחיה קטנה היא שבה ורצה אל היער לחי- פש את אביה ותוורת לבדה מיואשת. רק סמוך לחצות-הליל היא גרדמת לבסוף. הוא פושט את בגדיה ונושא את הגוף העני אל המיטה, מכסה או- תה בשמיכה הקרועה. איזו אשה בוד- דה תצמח ממנה. הוא משחאה. מש- הו זולף בין אצבעותיו, מין חמלה רכה". (ע' 27).

ניתן למצוא בשורות ספורות אלו מיוג מפתיע של צורה ותוך: הריתי מוס הפסקני, הבוטה של המשפטים וצליליותם, שלעתים היא רכה וניגרת כמו בניגוד לחיתוכם הפורמאלי, מיתי- אחים עם ההזדהות הנפשית של היי- צר עם תיאורו וזו של הקורא עמו. כמה קולע צירוף-המלים: „...ונושא את הגוף העני אל המיטה". עולם שלם מתקפל בשתי תיבות אלו.

ארבעת הסיפורים המכונסים בסיפור החדש של אברהם ב. יהושע, „מול היערות" (הוצאת הקיבוץ המאוחד), כבר פורסמו קודם לכן בכתבי-העת. אף-על-פי-כן, כשחזרתי וקראתי אותם במקובץ, נתפעמתי שוב לנוכח הכשרון היוצר של המחבר הצעיר. זהו ספרו השני של א.ב. יהושע. אך יש בו לא רק התקדמות בהשוואה לספרו הרא- שון, „מות הוקן", כי אם הפגנה מוט- עמת יותר של סגולותיו — בראש ו- ראשונה הרגישות הדו-פנית, זו לרחי- שיה הדקים של אווירה מסויימת וזו לצליליה ולמיקצביה של הלשון אשר לה הוא נזקק.

האטמוספירה השליטה בסיפורי יהו- שע היא זו של ניכור, של בדידות, של ניתוק מגע בין „הגיבור" לבין סביבתו. בכך, אפשר לומר, אין שום חידוש, ביחוד כשמעלים בזכרון יצי- רות הרבה של ספרות המערב בדורות האחרונים. ואמנם כבר צויין, כי א.ב. יהושע למד בשקידה מרבי הפרוזה ה- מודרנית באירופה, כשם שקלס השי- פעות בלתי-נמנעות משיי עגנון שלגו. אבל מעבר לכל הלימוד ולכל ההש- פעות — ואגב, בסיפורי „מול היערות" אנו עדים להתפוגגות עקבותיהם של זיכרי עגנון, הן בתוכן והן בשפה. ולגמילתו המבורכה של הסגנון ה-

אורה וצליל בסיפורי יהושע

(סוף מעמ' 27)

שיהושע הוא נציגה המוכשר — „סוף סוף נפרדתי מהם. הרחוב היה ריק. האוטובוס החוזר הסתחרר פרא בירידה התלולה. קברים זחלו, בתים טיפכו על הגבעות. עיני נעצמות. לביתי אני צריך כבר לגשש" — מסמל צילי הקוץ שידו נתקלת בו באפילה, על הרצפה, את ההמשכיות שהיא היא הבטחת ההתגוששות, הגשימה להבא מתוך חידוש, ההתאורות לפרוץ החוצה.

סיפורי „מול היערות" לוקים בפגמיים, שבעיקרם הם הגזמה ברובד הייסימבולי ופה ושם כמו אי-אמונה בייכולתו האינטלקטואלית והאמוציונאליית של הקורא לקלוט את הרמז, ומשום כך גטייה להרחיב מה שהצמיצום יאה לו, אך מן הדיון לחזור ולדיגיש כי סיפורי יהושע עומדים בסיימן ההתבגרות וההעמקה. זאת ועוד: אמנות התיאור נעשתה בשלה יותר, והתוצאה הבלתי-אמצעית של תהליך זה היא פחות קלישות, פחות סתמייות, פחות הכללה. הזמן והמקום נתיים מוחשיים יותר ומשום כך בולטת יותר אישיותו של היוצר הממשי, החיבי-ממד מסויים של גוף פיסי ופסיכולוגיקשה יותר להבליעה בין הרבים הייטורים באותו ז'אנר. אם נוסף לכך את העצמיות הגוברת והולכת של הבייטוי הלשוני, ניווכח כיצד מוגיישמת והולכת ההבטחה שהיתה אצורה באברהם ב. יהושע מראשיתו ואשר בכוח תרגומה לשפת היצירה הוא נמינה עם המבריקים שבין הפרוואיקוניים הצעירים שלנו ועם הבולטים בייסיפורת העברית החדשה בכלל.

עותיו מושלכות לצדדים, כמי שכבר הכריצו מוות. כך, על האדמה, הוא חושב על השביל הזה, יחכה; ורות תשוב, ואפילו עייפה, הפעם תרמוס אותו באמת" (ע' 172). סוף-הפסוק של המפעל האנושי, אפילו הוא שליילי במהותו — ולאמיתו, הכשלון טמון אי-פריורי במאמץ. „כמי שכבר הכרייעו מוות": מואש נדון המאבק על שבירת האטימות, הסוגרת והולכת, למחדל.

„שלושה ימים וילד" מתאר, מבחינת העלילה החיצונית, כיצד, בגנה בן השלוש של אשה אהובה הופייקד בידי למשמרת בימים האחרונים של החופש, בימים הראשונים של הסתיו, בירושלים. „בידי" — בידי מורה-למחצה, סטודנט-למחצה, המניסה לקחת גקם — בדמותו של תילד — באהובתו-לשעבר, שנישאה לאיש בקיבוץ שבו היה הוא עצמו חבר בשכבר הימים, סיפור של אהבה-שניאה, שגם הוא סובב למעשה על ציר חצור הקומוניקאציה האנושית בין היי אדם המסויים לסביבתו; „אימוץ" הייל למשך שלושה ימים הוא בהיבעת ביטוי להשתדלות ליצור מגע כלשהו עם בני-אדם אחרים — שהרי ריקנות רגשית מאפיינת את הייחודיות המרכזית בסיפור עם חברתו הינוכחית — ואפשר שותו אחד המקיים הבודדים שמסתמנת איוו נימה שונה, „אופטימית" יותר, אצל א.ב. יהושע. כי על-אף ההיזרדרות הרגיילה לעבר החלל הריק, המהווה אחת מאבני-התשתית של הספרות הסיומית.